

SPROG & SAMFUND

Nyt fra
Modersmål-Selskabet
33. årgang nr. 3
September 2015

**Indhold: Modersmål-Prisen 3 · Pristalen 5 · Takketale 7 · Mange slags dansk 10
Allan Karker 12 · Stride ord 13 · Debat 14 · Sprogdagen 15 · Invitation 16**

Normativt

Dansk Folkeparti og Venstre deltager aktivt i sprogdebatten og begge partier med fællesønske om, at Dansk Sprognævn skal optræde mere normativt – hvad de så helt præcist mon mener med det. Det fremgår indirekte af deres argumenter, at nævnet skulle forhindre, at ord skifter betydning. I den forbindelse er ordet *bjørnetjeneste* et populært eksempel. Som ordet bruges af mange i dag, betyder det en kæmpetjeneste i modsætning til sin oprindelse: en tjeneste gjort i god mening med fatalt resultat med udgangspunkt i den franske digter Jean de La Fontaines fabler fra 1668, hvor bjørnen vil dræbe et insekt på gartnerens pande og dermed slår gartneren ihjel. „Operationen lykkedes, men patienten døde“.

Bjørnetjeneste indtager således i disse år en plads i pendulordenes verden, det vil sige, at ordet svinger frem og tilbage i betydning, og om en generation eller to vil den oprindelige betydning være helt forsvundet. Dermed har man mistet en kulturel og litterær forudsætning for et ords betydning. Det kan man ærgre sig over. Det er et tab.

Men at ordet legalt optræder i begge betydninger skyldes netop, at sprognævnet optræder i sin normative rolle, ikke som censur, men som registrator af, hvad der er normen i det danske sprog, altså hvordan danskerne bruger sproget. Hvis tilstrækkelig mange tilstrækkelig længe bruger et ord i en bestemt betydning, er det blevet normen og optages officielt i sproget. Hvis folketingspartierne ønsker det anderledes, skal der dikteres en helt ny lovgivning for sprognævnets virke, når det gælder ords betydning. To partier ønsker, at nævnet optræder mere normativt, skønt de reelt mener mindre normativt. Det er uklar tale at ønske mere, men mene mindre og forveksle normativt med restriktivt.

M.B.

Julie Fabricius fik overrakt Modersmål-Prisen d. 1. september. Referat og pristaler inde i bladet.

SPROG & SAMFUND

er medlemsblad for Modersmål-Selskabet og udsendes i 4 numre årligt.

Oplag: 800 eksemplarer.

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR
FOR MODERSMÅL-SELSKABETS MEDIER:
Jørgen Christian Wind Nielsen

REDAKTØR FOR SPROG & SAMFUND:
Michael Blædel
Lyngfeldtsvej 17,
3300 Frederiksværk
tlf. 47 74 62 61
michael@blaedel.dk

LAYOUT:
Martin Sand Pæevatalu

REPRO OG TRYK:
Clausen grafik
ISSN 0108-433 X

Artikler, der offentliggøres i Sprog & Samfund, tegner ikke nødvendigvis Selskabets holdning. Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Modersmål-Selskabet har til formål at virke for bevarelse og udvikling af modersmålet som en grundlæggende forudsætning for dansk kultur og folkestyre. Dette tilstræbes ved:

1. At vække forståelse for betydningen af en klar, udtryksfuld og varieret anvendelse af sproget i tale og skrift – med respekt for dialekterne
2. At formidle kendskab til forskning og uddannelse vedrørende det danske sprog.

Medlemskontingent 250 kr.
(portogebyr – udlandet: 76 kr.)

Giro (netbank: reg.nr. 9570) kt.nr. 667 6901
CVR-nr. 7682-4215
Bank: reg.nr. 7853, kontonr. 103 5729

Hjemmeside: www.modersmaalselskabet.dk
Facebook: Modersmål-Selskabet

MODERSMÅL-SELSKABETS BESTYRELSE:

FORMAND:

Translatør, cand. interpret.
Jørgen Christian Wind Nielsen,
Mylius Erichsens Allé 27, 2900 Hellerup,
tlf. 2035 8675, e-post: jcn@modersmaalselskabet.dk

NÆSTFORMAND:

Cand.oecon. Henrik Munck,
tlf. 4495 2243, e-post: hm@modersmaalselskabet.dk

KASSERER:

Cand.stat. Kirsten Fenger,
Dalgas Have 6, 1. th., 2000 Frederiksberg,
tlf. 4498 1650, e-post: kf@modersmaalselskabet.dk

ØVRIGE BESTYRELSE:

Ph.d. Irina Bjørnø,
tlf. 4038 4284, e-post: belbooks.dk@gmail.com

Kontorassistent Ingrid Carlsen,
e-post: ic@modersmaalselskabet.dk

Mag.art. Adam Hyllested,
e-post: adamh@modersmaalselskabet.dk

Cand.mag. Gerda Thastum Leffers,
tlf. 4585 7644, e-post: gtl@modersmaalselskabet.dk

Seminarielektor Claus Tilling,
tlf. 3828 6648, e-post: ct@modersmaalselskabet.dk

Cand.mag. Ulla Susanne Weinreich,
tlf. 2386 3345, e-post: usw@modersmaalselskabet.dk

SUPPLEANTER TIL BESTYRELSEN:

Lektor Niels Bjerring
tlf. 3871 1790

Lektor Mette Bjørnvig Kaufmann,
e-post: mbk@modersmaalselskabet.dk

Adresseændringer bedes meddelt til sekretariatet.

MODERSMÅL-SELSKABETS SEKRETARIAT:

Pia Wind
tlf. 2028 8609, e-post: sek@modersmaalselskabet.dk

Mediesproget skal reddes af retorikken

Henrik Munck refererer fra en prisoverrækkelse med fokus på det mundtlige dansk

I 150-året for den store danske komponist *Carl Nielsens* fødsel var det naturligt at lade Carl Nielsens klange til kendte danske sange danne den musikalske ramme om årets uddeling af Modersmål-Prisen. Samtidig var Frederiksberg Kommunes kultur- og musikhus *Metronomen* en naturlig bygningsmæssig ramme for prisoverrækkelsen til journalist og retoriker *Julie Fabricius* den 1. september 2015.

Efter ansættelser i både DR og TV2 og med sine retoriske erfaringer som udgiver og underviser havde Julie Fabricius en solid faglig og saglig baggrund, da hun i sin takketale rettede en hård kritik af det degenererede mediesprog. Redningen måtte være en solid faglig kompetent undervisning af radio-tv-værter og indførelse af retorik i skolerne for at skabe sprogbevidsthed og en smuk brug af sproget.

Da prisoverrækkelsen blev annonceret på bagsiden af forrige nummer af *Sprog & Samfund*, var der indbudt til en temaaften om dansk sprog, som det tales i dag, arrangeret i fællesskab med Dansk Forfatterforening.

Arrangementet skulle holdes i forfatterforeningens lokaler i Tordenskjolds Gård fra 1699 i Strandgade på Christianshavn med mulighed for omvisning i de gamle lokaler.

Niels Bjerring introducerede sit forhold til Carl Nielsen.

Forhåndstilmeldingerne afslørede imidlertid en deltagerinteresse, der langt oversteg brandmyndighedernes tilladelse til 70 personer i mødelokalerne. Arrangørerne var derfor tvunget til at opgive fællesarrangementet, og Modersmål-Selskabet måtte med kort varsel finde et

Henrik Munck introducerede genoptykket af Allan Karkers bog.

nyt mødested med et revideret program. Resultatet blev genbrug af lokalerne i *Metronomen* og en hyldest til det danske sprog med Carl Nielsen-sange og premiere på genudgivelsen af årbogen *Dansk i tusind år* inden prisoverrækkelsen.

Modersmål-Selskabet har flere gange tidligere holdt møder i *Metronomen*, men lokalerne har aldrig før dannet ramme om en prisoverrækkelse, og der har aldrig tidligere været så stort fremmøde som den 1. september i år. Alle stole var besat, da Modersmål-Selskabets formand, *Jørgen Christian Wind Nielsen* bød velkommen. Næstformand *Henrik Munck* fortsatte med at præsentere programmet og mindede om, at det var 36. gang, at Modersmål-Prisen skulle uddeles. Blandt de tidligere modtagere var 23 mænd og 10 kvinder foruden Danmarks Radios pigekor og Flensborg Avis.

Første kvinde blandt prismodtagerne var nu afdøde forligskvinde *Mette Koefoed Bjørnsen* i 1981, men næste kvinde kom i 1986, da den da 44-årige tv-redaktør *Birgit Meister* fik prisen for 29 år siden.

Birgit Meister er fortsat spro-gaktiv som medlem af Dansk Sprognævn's bestyrelse og klummeskriver i Kristeligt Dagblad, og Modersmål-Selskabet havde indbudt hende til at overvære dagens prisoverrækkelse, men hun var desværre forhindret og måtte nøjes med at sende en hilsen og lykønskning til prismodtageren. Blandt de fremmødte var formanden for Dansk Sprognævn, professor *Jørn Lund*, der selv fik prisen i 2009, samt journalist og tidligere DR-ansat *Georg Metz* foruden Modersmål-Selskabets to æresmedlemmer, tidligere rektor for Europa-skolen *Tom Højem* og nu 95-årige *Gerda Thastum Leffers*, der har været medlem af bestyrelsen siden Selskabets stiftelse i 1980.

Efter fællessang af *Danmark er et lidet land* med tekst af *Niels Bjerring* på Carl Nielsen-melodien til *På Sjolunds fagre sletter* fik Niels Bjerring ordet for med sin barytonrøst at synge og præsentere danske sange til Carl Nielsen melodier akkompagneret af

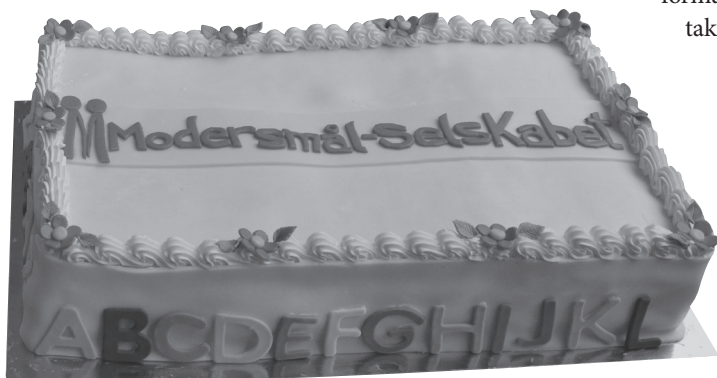

Forskellige reaktioner til en replik: Lisbet Lundquist og Jørn Lund.

pianist, organist og korleder *Henning Nielsen*. Næstformand *Henrik Munck* præsenterede genoptrykket af bogen *Dansk i tusind år*, som omtales andetsteds i dette nummer, og som i anledning af premieren blev solgt til nedsat pris og blev revet væk. Efter endnu en fællessang fik formanden ordet for at motivere valget af årets prismodtager, og efter behørig overrækkelse af check på 10.000 kr., diplom og buket fik *Julie*

Fabricius ordet for at takke for prisen. Både formandens motivering og prismodtagerens takketale er gengivet i dette nummer.

I dagens højtidelige anledning var de traditionelle snacks og snitter afløst af festlagkage, og der var lejlighed til at skåle med prismodtageren i mousserende vin i Metronomens kuppelsal. For alle, der ikke havde lejlighed til at deltage, eller har lyst til at genopleve prisoverrækkelsen, er der mulighed for at se en halv times referat på You Tube adressen: <https://youtu.be/NFqf7lxBChg>

Lagkagen talte sit tydelige sprog.

Det måtte ende med Modersmål-Prisen

Jørgen Chr. Wind Nielsens tale til Julie Fabricius

Kære Julie Fabricius

„Alt nyt er ikke forfald, men årvågen sprogkritik er nødvendig“ skriver du i din bog *„Anvendt retorik – tag sproget i munden“*. Det er præcis det, du gør. Tager sproget i munden og udøver årvågen sprogkritik.

Også sprogiagttagelse udøver du. I din erindringsroman *„Huset med de blå vinduer“* bemærker du om din fars sprog: *„Han talte et sprog, som var 50 år forsinket. Hans tale var både distinkt og kultiveret“*.

Måske løber der en sproglig åre gennem din slægt. Din tip-tipoldefar havde en væsentlig sproglig produktion. Han sagde også, da han var præst ved Vajsenhuset i 1783, at *„Stiftelsens ungdom skulle være igået med at bande“*. Hvilket jo viser os, at sproglige unoder ikke er af nyere dato. Har vi ikke lige haft en debat, et forskningsprojekt og en hel konference om bandeord?

I dit barndomshjem led du og dine søskende, med dine egne ord, af en *„ulykkelig kærlighed til det normale“*. Det normale var for dig blandt andet at se fjernsyn hos din veninde i huset ved siden af.

Du gik i den franske skole og på Aurehøj Gymnasium, du har en omfattende musikuddannelse, du interesserede dig tidligt for sprog og for tv. Det måtte ende med Modersmål-Prisen.

Især har du interesseret dig for det talte sprog hos professionelle sprogbrugere.

Så sent som i august måned har du været ude med din årvågne sprogkritik, nemlig i bladet *Ældre Sagen* NU, hvor du siger:

„Værterne taler i en jargon, som er det talte sprog fremmed, med overbetoninger, forstyrrende vejrtrækninger og pauser på mærkelige steder i sætningen. Dette kvælergreb på sproget forvirrer øret, der lytter. Det bliver nærmest uforståeligt, når værten lægger tryk på helt betydningsløse ord.“ (Ældre Sagen NU, august 2015).

Du er en flittig deltager i sprogdebatten i medierne, også de trykte. Eksempler på overskrifter i *Dagbladet Information* er: *Den gale formidling, Hvad er meningen med P2, Qvortrups narcissistiske generation, Er det nødvendigt, at jeg hører hvad du siger?, Vores samtalekultur er noget rod.*

Du er et utålmodigt gemyt, og utålmodigheden slår som en puls i dine debatindlæg. Du mener, at professionelle sprogbrugere kan gøre det bedre. Du har en holdning til sprogfejl.

Men du kan også fortælle en historie og være underholdende. Du har sans for det groteske, du skriver medrivende og giver dine læsere lyst til at blande sig i en vibrerende debat. Du skaber et samtalerum,

lytter til andre og kvitterer for, hvad der bliver sagt. Du har et stærkt billeddannende sprog.

Du gør opmærksom på noder og unoder på en medrivende og engagerende måde, du har sans for det principielle og aktuelle, du har sans for kvalitet. Du opfordrer til sproglig kvalitet, du analyserer fejl, mangler, sjusk og det dårlige sprog med udgangspunkt i de retoriske grundbegreber.

Her er en smagsprøve fra et af dine debatindlæg, „Danske journalister fylder os med ligegyldige ord“, Politiken.dk

„Vi deler alle rum med hinanden, tv/radio fungerer som en fælles mødeplads, og det gør især tv til et uhyre slagkraftigt medie. Men selv om mediebilledet er markant ændret i løbet af de sidste 30 år – og dermed kravene til det talte sprog – afspejler det sig ikke i den mundtlige formidling“. (Politiken.dk, 19.12.2011)

Hvis du har et sprogligt manifest, findes det i din retorikbog:

„Klar og tydelig tale er en nødvendighed, men det er ikke nok. Man kan lire en tekst af – tydeligt og forståeligt – men hvis der ikke ligger engagement eller veloplagthed bag, stopper budskabet ved læberne. Man skal i oplæsningsøjeblikket gøre teksten til sin egen. En god oplæsning er en nødvendighed, hvis budskabet skal ud, mens en dårlig oplæsning nemt kan blive for opmærksomhedskrævende. Lytteren skal ikke bruge tid på at gætte, hvad man mener, det skal fremgå utvetydigt. Sprog skal ikke blot forstås. Det må ikke kunne misforstås. Som professionel formidler af informationer må man være sig sit sprog bevidst. Det må aldrig blive tilfældig manér eller dårlig vane „Sådan plejer jeg at lyde ---“. Teksten skal omsættes til forståelig mennesketale, fordi den har været tænkt og skrevet som et billede af mennesketalen.“

Din sprogekritik fokuserer på mundtlighedens forrang for skriften. En tekst forstås bedre ved højtlesning end ved stillelæsning. Sproget forandrer sig, men fordringerne til sproglig kvalitet må aldrig svækkes. Der er behov for mere end principklæringer for at slippe af med forkert tryk, for-

styrrende æstetik og problematisk funktionalitet. Der skal altid være sammenhæng mellem udtryk og indhold. Der er behov for retorikundervisning i folkeskolen.

I vores pressemeddelelse skrev vi blandt andet:

„Det danske sprog har åndenød. Mange danskere har ondt i det talte sprog. Modersmål-Prisen 2015 gives til journalist og cand.mag. i dansk og retorik Julie Fabricius for hendes mangeårige indsats for et bedre talte sprog.“

Julie Fabricius har påpeget og påtalt, at det mundtlige sprog ikke fungerer tilfredsstillende, specielt i medierne. Julie Fabricius har opfordret til at sætte retorik på skoleskemaet fra første klasse. En opfordring, som Modersmål-Selskabet bakker op om helt og fuldt.

Julie Fabricius synes, at sproget forvaltes uden respekt og kærlighed. Den mundtlige formidling i radio og tv behandles som et vanrøgtet stedbarn. Julie Fabricius er en central person, der med entusiasme og mod tør tale „bjerget“ imod. Debatten er højaktuel.“

Julie Fabricius er blandt andet kendt for sit bidrag til Modersmål-Selskabets årbog 2014 med den talende titel „Kan du høre hvad du selv siger“. Et væg-tigt, velskrevet, kort og præcist indlæg om sprogets åndenød. „Men det der binder os sammen hen over alle politiske, moralske, religiøse holdninger, er sproget“, skrev du.

Julie Fabricius har undervist journalister, studievejere, politikere og erhvervsfolk i taleskrivning og talesprog. Hendes lærebog, sammen med Thore Roksvold, er udkommet i flere oplag. Bogen viser vejen til en bedre mundtlig kommunikation. Jyllands-Posten skriver så sent som den 3. august: „I Aarhus har borgmester Jacob Bundsgaard fået tale- og retorik-undervisning af en fagkyndig, Julie Fabricius“.

„Selvfølgelig skal vi reagere på dårlig omgang med sproget“, skriver du. „Det må aldrig blive ligegyldigt hvad vi siger, eller hvordan vi siger det“. Det er præcis derfor du får Modersmål-Prisen 2015. Tillykke med det.

Tonegangen styrer den sproglige forståelse

Julie Fabricius' takketale

Tak for Modersmål-Prisen. Den er jeg glad for.

Da jeg har siddet bag en mikrofon og speaket det meste af mit voksne arbejdsliv er det ganske naturligt at det er mediesproget som har haft og har min interesse.

Jeg har arbejdet på DR siden 1969 hvor jeg blev optaget i Danmarks Radios Underholdningskor. Her sang og sang jeg indtil det blev nedlagt i 1974. Jeg tror ikke det var min skyld. Da jeg stadig havde lyst til at sige noget, gik jeg ind til Speakertjenestens (sådan en havde man dengang) chef, Kaj. V. Andersen, for at høre om DR ikke havde brug for netop min stemme. Han sagde: Du kan aflægge en stemmeprøve nu, vi går ind i studiet, hvor han gav mig nogle forskellige tekster. Jeg læste op. Alt fra Fiskerionoteringer til Guldhornene, hvorefter han sagde: Jeg sender dig næste måneds vagtplan. Du er ansat.

En søndag morgen nogen tid efter ringede han mig op efter jeg havde sat morgenandagten på. Den

sendte vi fra Domkirken i København. Indgangssalmen var: I østen stiger solen op. Han var imidlertid utilfreds med min fraserings, sagde han. Det hedder ikke: I østen stiger solen op, det hedder: I østen stiiger solen op.

Kort tid efter stillede den dengang navnkundige speaker Henning Skaarup i mit studie. Han var ikke utilfreds med at høre sig selv – og han skulle nu undervise mig i „de ord en speaker kan komme ud for“, som han sagde. – Meget plads var der ikke i studiet, men han anbragte sig overfor mig og gik i gang.

Vi begynder ved bogstav A: Adelaide(Adelaide) er en by i Australien, Adelaide (Adelaiide) er en sang af Beethoven... B: Berlin er en by, Berling er amerikansk komponist, C: Camus, fransk forfatter, s'et stumt. H: h'et er stumt... I: Idiot hedder idiot på fransk, t'stumt – –her meddelte jeg ham- på min egen vindende facon – at jeg havde fattet essensen, og at jeg fremover nok skulle love at komme i tvivl

fra morgen til aften og slå ord op som man kunne stille sig tvivlende overfor. Tilbød ham en hel kop kaffe oppe i kantinen. Hvis han bare ville stoppe.

Der var fokus på undervisningen i hine dage. Og det var tiltrængt. Da DR, Statsradiofonien, blev til var der ikke nogen undervisning. Man skulle blot tale rigsdansk. Senere fik Danmarks Radio en ganske betydelig undervisningsafdeling. Værten repræsenterede DR så det skulle lyde ordentlig.

Nu er der ingen undervisningsafdeling. Kun en enkelt „sprogredaktør“ som interesserer sig for sprog.

Som sprogkritiker efter mange år i faget ser – i betydningen hører – jeg med undren hvordan sproget lyder nu – ikke blot i DR men på alle radio/tv-stationer. Faktisk er det så grelt at jeg, efter at have lyttet blot nogle minutter til nyhedsværternes oplæsning, bliver nødt til at slukke. Fordi jeg ikke forstår hvad de siger. Jeg forstår det ikke fordi hver eneste sætning har fejlbetoninger. Den der taler dansk ved hvordan betoningerne i sproget lægges. Jeg gik en tur i det dejlige vejr, og på vejen mødte jeg en kær ven. Ingen dansker ville sige: Jeg GIK en TUR i det dejlige VEJR og på VEJEN mødte jeg en kær VEN.

Sproget har faste tryk: Rødgrød med fløde, juletræ, børnefødselsdag, vi ved, som noget helt selvfølgelig, at trykkene her ligger på første stavelse – flytter jeg trykket til rødGRØD, juleTRÆ, børneFØDSELSDAG reagerer vi fordi sproget har stor følsomhed over for selv det mindste tryk – der skal næsten ingenting til. Det er tonegangen der styrer vores sproglige forståelse. Det samme er tilfældet i musikken. Lægger jeg trykket de forkerte steder i musikken, ødelægger jeg den.

En berømt italiensk sangpædagog talte om LA LIGNIA – fraseringen, tonegangen. Også i tale-sproget har vi en naturlig tonegang. Når den forstyrres, forstyrres forståelsen. Man kan have en utydelig artikulation, en dårlig stemme, dårlig vejtrækning, men en dansker ved helt sikkert hvor trykket i ordet ligger.

Og vi ved at betoningerne er afgørende for det, man siger. Selv den mindste betoning betyder noget. Kommer du i dag? Kommer DU i dag? Kommer du I DAG? De samme tre sætninger, men med tre forskellige betydninger – på grund af betoning.

Man kan sammenligne sprog med musik. Ligesom musikeren forholder sig til de toner han frembringer, forholder vi os til det sprog der kommer ud af munden på os. Vi er opmærksomme på det vi siger, og hvordan vi siger det – i mundtlig tale kommer reaktionen hos lytteren med det samme – betoningen på ordene giver udsagnet dets mening. Hvis musikeren spiller noderne anderledes end komponistens anvisninger, bliver det en anden musik, det samme sker med sproget. „Der var SÅ dejligt UDE på LANDET – KORNET stod GULT OG havren GRØN... Forfatteren ville springe op fra graven og græde. Og netop denne forfatter vidste om nogen hvad mundtlighed er.

Sproget har sin egen naturlige tonegang, sin egen naturlige frasering. Modsætningstrykkene fratager sætningen, udsagnet, dets mening.

Al nyhedsoplæsning har uafbrudt forkerte betoning. Eks.: Krigen I Syrien, flygtningene PÅ Middelhavet I kritisable BÅDE forsøger FLYGTNINGENE at nå ind til KYSTEN, etc... Det er en jargon, en slags ritual, som udspilles hver gang værten tænder for mikrofonen og læser op.

Værten har ingen problemer med trykplaceringen når det er direkte tale dvs. når opmærksomheden flyttes fra oplæsningen til samtalen:

Hvordan ser det ud der hvor du står (hvor stort er det) – helt naturligt talesprog – men straks når han/hun skal læse op igen kommer alle de forstyrrende modsætningstryk tilbage.

Det mundtlige sprog er følsomt. Det henvender sig til øret hvor skriftsproget henvender sig til øjet, dvs. mens man skriver skal man dog altid høre sin tekst fordi den skrevne tekst har en iboende mundtlighed; men har læseren ikke forstået hvad der står, kan øjet flytte sig hen til begyndelsen af teksten og tage den én gang til. Sidder man og læser avis kan man selv vælge hvad man vil læse, øjet kan på den måde bevæge sig langt mere frit end øret, som er bundet til øjeblikket, øret må underkaste sig den orden hvori ordene kommer. Hører man radio/tv er man nødt til at følge værtens stemme og underkaste sig de valg der er truffet m.h.t. ordenes rækkefølge.

Og hvis man ikke fik fat i det der blev sagt, kan øret ikke spole tilbage.

Det mundtlige ord er væk i det øjeblik det bliver sagt. – Selvom der kan være øjeblikke hvor man har sagt noget der så afgjort ikke skulle have været sagt. Så hænger ordene i rummet, og man ville ønske at man kunne rive dem ned og tilintetgøre dem.

Det er i virkeligheden i al sin enkelthed grunden til at den retoriske kunnen er så nødvendig i mundtlig formidling. Retorik er læren om den hensigtsmæssige kommunikation. Indhold og form følges ad.

Det degenererede sprog i medierne er et problem fordi de fleste mennesker får deres informationer om verdens gang via de elektroniske medier, altså gennem øret, og når sproget her er vanskeligt at forstå kan det blive et demokratisk problem.

Menneskets øre, vores perceptionsevne, er konstrueret sådan at vi opfatter i helheder og ikke i enkelte ord. Når værten, for at være tydelig, spreder tryk ud over hvert andet ord i sætningen, er resultatet lige det modsatte af intentionen. Sproget bliver uforståeligt, og der går kludder i kommunikationen mellem oplæser og modtager.

Mediesproget er en hybrid mellem skrift og talesprog. Værten ved hvad hun skal sige, det står på teleprompteren, men hun skal aflevere sin tekst med talesprogets naturlige frasering – som om seeren sidder i rum med hende. Et dialogisk sprog i en monologisk situation. Det lyder indviklet, men det er det kun hvis man tror at sproget skal lyde anderledes fordi man taler i en mikrofon.

I den mundtlige formidling sætter vi os selv på spil. Vi kan ikke når vi taler trække os tilbage som man kan når man skriver. Forfatteren kan skrive til en mio. mennesker, hvis man er heldig, men i skriveprocessen er man alene. Og vil ikke kigges over skulderen.

Som det ser ud er det degenererede talesprog i medierne institutionaliseret. Ledelsen, bestyrelsen på begge kanaler, godkender dette uforståelige talesprog. Mærkeligt idet der i hvert fald på DR sidder medlemmer i bestyrelsen som gør meget ud af hvad DANSK er. Sammenhængskraften. Den ligger først og fremmest i sproget og ikke i hverken kirke, dronning eller modsætningstryk.

Vi bruger kun voldsomme tryk i agitative sammenhænge. Du er KRAFTPETERVÆLTEMIG

EN IDIOT. – Hvis man skal være meget kontrær her, vil jeg sige at den der underdriver har meget større slagkraft. Du er kraftpetervæltedig en idiot, sagt med næsten uhørbar stemme. – Shakespeare lader Hamlet sige til skuespillerne: *„Den der overdriver får parterretorsken til at le, men den kyndige, og det er ham, hvis mening vi bryder os om, får det til at græde.“*

Det ubegribelige mediesprog blev undfanget da TV2 gik i luften i 1988. Jeg var med til at starte tv-stationen, som udsendelsesleder. I den forbindelse kom jeg og de andre værter på kursus i oplæsning. Her lærte vi at der skulle TRYK på ordene så der kom mere energi i oplæsningen. Jo flere tryk på ordene jo bedre. Var forklaringen. Dette ubegribelige sprog bredte sig til DR og alle andre tv/radiostationer.

Modsætningstrykket som det bliver praktiseret i medierne skaber kun forvirring. Og det har intet med det danske sprog at gøre.

Man kan vælge at betragte den sære medie-jargon, denne omstødning af sproget, humoristisk. Man kan også vælge at udtrykke bekymring for den næste generations sproglige duelighed. De fleste mennesker får som sagt nyheder via de elektroniske medier, og altså også børnene. Hvordan skal de blive gode sprogbrugere når de dagligt lytter til de kendte værter degenererede sprog. Barnet har trang til at udforske sproget, til at gå på opdagelse i sproget. Og på den måde lære tilværelsen at kende. Og lære at det ikke er ligegyldigt hvordan vi siger hvad.

Desværre ser kampen for det gode sprog i medierne ud til at være tabt fordi ledelsen både på DR og TV2 har normaliseret dette helt unormale dansk. Den eneste løsning på problemet må være solid fagligt kompetent undervisning for alle værter på radio og tv og også at indføre retorik i skolen så børnene allerede i en tidlig alder får en sprogbevidsthed og lærer at bruge sproget smukt – ikke nødvendigvis i æstetisk betydning, men hensigtsmæssigt. Så nogen får lyst til at lytte. Vi åbner munden for at blive hørt.

Det kunne være at disse sprogbevidste børn en dag vil sige til far og mor: Sikke sjovt han taler som ham i fjernsynet.

Musik er liv, som dette uudslukkelig. Det samme gælder sproget. Det er uudslukkelig.

Christiern Pedersen

– og hans betydning for dansk sprog og litteratur

AF GEORG SØNDERGAARD

I en gennemgang af dansk sprog i 1500-tallet kommer man ikke uden om en præsentation af tidens betydeligste og mest produktive danske skribent, *Christiern Pedersen* (ca.1480 -1554). Vi har allerede flere gange set eksempler på Christiern Pedersens arbejde hvormed han lagde grunden til det danske skriftsprog, det han kaldte »ret danske«. Således i Sprog&Samfund 2007. 2 og 2014.1 samt i 2015.1 hvor den samme bibeltekst (lignelsen om figentræet) er anført i tre versioner, hvor én af dem med sikkerhed kan tilskrives ham, mens en anden bærer tydeligt præg af hans sprogbehandling.

Christiern Pedersen var – som alle lærde på den tid – oprindelig munk og blev i en ung alder kannik i Lund. Han var Christian 2.s tro mand, og under bondeopstanden i Skåne (1524-25) måtte han for at redde sit liv tage sin tilflugt til Søren Norby på Sølvitsborg, blev bandlyst af ærkebiskop Aage Sparre og som majestætsforbryder fradømt alt hvad han ejede.

1526 sendtes han af Søren Norby til Berlin med bud til Christian 2., og fra nu af hørte han til den landflygtige konges omgivelser. Han opholdt sig mest i nederlandene. Under udlændigheden sluttede han sig til den lutherske reformation og oversatte *Det Nye Testamente* (trykt i Antwerpen 1529), *Dauids Salmer*, samt en række småskrifter af Luther.

Efter Christian 2.s tilfangetagelse forsonede Christiern Pedersen sig for så vidt med den nye tingenes tilstand og søgte tilladelse til at vende hjem. Ved kongelig beskærmelsesbrev fik han 1532 lov til at »bo i Malmø, nære og bjerge sig af Prenteri og være kongelig Majestæt tro og huld«. I Malmø fortsatte han sin litterære virksomhed, indtil den standsede ved grevefejdens udbrud. Der udgik her fra hans presse to lægebøger, *Karl Magnus' Krønike*, *Holger Danskes Krønike* og *Rimkrøniken*. Efter freden solgte han sit trykkeri til Hans Vingaard i København, men blev boende i Malmø til 1541, da han tog bolig i København.

Christiern Pedersens skrifter er ikke originale. De tidligste skrifter er endog kun til dels oversættelser, han selv har foretaget. Han korrigerede og bearbej-

dede danske skrifter, der allerede forelå trykte eller i håndskrift. Christiern Pedersens skrifter er, hvad ordenes form, stavning og bøjning angår, de samme som findes i de samtidige håndskrifter og trykte bøger.

Jærtegnspostillen

Christiern Pedersens betydning for dansk sprog og litteratur kan vanskeligt overvurderes. Med sin store produktion har han en stor del af æren for at have reddet dansk litteratursprog fra dets undergang i den skæbnesvangre tid hvor Danmark blev oversvømmet med plattysk litteratur. Hans store fortjeneste ligger i stilen, selve fremstillingen. Sit latinske forfatterskab afsluttede han i 1515 med udgaven af Peder Laales ordsprog. Herefter helligede han sig arbejdet med at formidle religiøs litteratur på »ret danske« som han selv betegnede det. Det er Christiern Pedersens store og dristige indsats at turde stole på, at det danske sprog har fuldt lodige udtryk der svarer til og kan gengive det bibelske sprog. I sit store værk, den såkaldte *Jærtegnspostil*, en prædikensamling med jærtegn, eksempler fra dagliglivet eller legendelitteraturen, siger han selv, at havde

»nogen af apostlene screffuit euangelia till dmarckiss Righe Da havde han dem visselighe screffuit paa ret danske saa alle det forstondet hagde, thii hwert menniske bør ath kwnde dem paa sit egeth maall. Inghen skal tro ath de ere helligere paa eth twngemaall en paa eth andet«.

Det blev denne danske linje han fulgte i sit senere forfatterskab.

Et eksempel fra Jærtegnspostillen illustrerer Christiern Pedersens brug af »ret danske«. Teksten er fra juleevangeliet, Lukas, kap. 2:

Oc bød for neffnde Octavianus at alle vledndinge oc fremmede oc alle andre ehwo de helst vaare skulle fare til de by steder oc torp som de vaare fødde vdi oc der lade deris naffn bescriffue oc udgiffue forscreffne solf

penning oc der met vederkendiss ath de vaare den Romerske keyseress vndersotte thii for nw Ioseph aff Nazaret op til Betlehem for han vor aff kong Daudiz slect som der begyndiss at han ville der lade sig bescriffue oc vdgiffue syn penning Oc hagde han Jomfru mariam met sig som da snarligen føde skulle gudz søn Den tiid de vaare framkomne til betlehem Da fødte Hwn sin eniste søn ihesum oc swøbte hannwm i nogle smaa klude oc lagdde hannwm i krubben for oxen oc asenen thi Josep kunde engenstedz fonge herbere i byen for han kom silde fram Samme nat vor der nogle hyrder paa marken oc vogede offuer deris hiord Saa kom gudz engild ned aff himmelen och stod hoss dem och gudz lywss skinde offuer dem oc de bleffue storlige forferede aff den sywn och

skyn Da sagde Engelen til dem i skulle icke rædiss eller forferiss Thi ieg er kommen at bebude eder stor glede som skal komme alle menniske til gaffn som er i verden Thi at i nath er verdenss frelsere fød cristus ihesus i kong dauidz stad som er Betlehem Till iertegen ath i vide skulle ath ieg siger eder sandingen Da skulle i der finde et barn svøbt i nogle klude som ligger vdi en krubbe for en ox oc i asen Strax engelen disse ord sagt hagde Da hørde de en megtig stor engle skare sywngte met hannum oc loffue den altsommectiste gud sigendis Heder oc ære vere den altsommectiste gud i den øffuerste hiemmerigiss trone Oc fred vere met alle de menniske som paa iorden ere som haffue en god vilge oc kerlighed och et ydmygt hierte til deriss gud og skabere.

Christiern Pedersen opholdt sig flere år i Paris, hvor han tog magistergraden, og hvor han i årene 1510-17 udfoldede en rig forfatter- og udgivervirksomhed. Det gælder således hans udgivelse af Saxos Danmarks-historie: *Danorum regum heroumqve historiae stilo eleganti a Saxone Grammatico conscriptae* ('De danske kongers og heltes historier, sammenskrevet for over 300 år siden i prægtig stil af sjællænderen Saxo Grammaticus, provst ved Roskilde kirke og nu for første gang smukt og nøjagtigt trykt'), Paris 1514. Det indbragte Christiern Pedersen stor international anerkendelse da det var en pionerindsats som fik enorm betydning for dansk historieskrivning, ja, overhovedet for dannelsen af dansk national identitet. Udgiven er ledsaget af flere forord, der viser at Christiern Pedersen arbejdede i forståelse med – formodentlig på opfordring af – kongen, dvs. Christian 2. og hans rådgivere. Værket var med sin fremstilling af Danmark som et urgammelt og magtfuldt rige med en næsten ubrudt kongerække, velegnet som propaganda for den regerende danske konge.

Som yderligere eksempel kan anføres ”Fadervor” fra Christiern Pedersens oversættelse af *Det Nye Testamente* (1531):

Vor fader som est i hiemmelten / helligt vere dit nafn / tilkomme oss dit rige / Vorde din vilge paa iorden som han er i himmelen / giff oss i dagh vort daglige brød och forlad oss vaare synder som wii forlade dem som oss bryder emod / leed oss icke i fristelse / men frels oss fra alt ont / Thi riget er dit / oc all mact och ære till ewig tid amen

Thi ath om i forlade mennisken deris sunder Da skall och eder hiemmeliske fader forlade eder eders synder / Men forlade i icke mennisken deris brøde da skall icke heller eder hiemmeliske fader forlade eder eders synder.

Matth. 6

Genoptryk af "Dansk i tusind år"

Allan Karkers sproghistoriske værk kommer nu i tredje udgave til særpris

AF HENRIK MUNCK

Modersmål-Selskabets Årbog 1993 er med sine 282 sider den hidtil mest omfangsrige af Selskabets foreløbig 35 årbøger. Den er samtidig den mest solgte, men trods et genoptryk i 2001 har den længe været udsolgt. Bogen „Dansk i tusind år“ er imidlertid fortsat efterspurgt og aktuell. Den er derfor blevet genoptrykt og kan nu købes hos Modersmål-Selskabet i trykt udgave for kun 100 kr.

Årbøgerne samler sig normalt om et tema belyst af en halv snes forfattere. „Dansk i tusind år“ skiller sig ud ved at være ét samlet værk med én forfatter, nemlig et omrids af det danske sprogs historie skrevet af sprogforskeren Allan Karker. Der er siden 1993 udkommet mange bøger om dansk sproghistorie, og nye store udgivelser er på vej. „Dansk i tusind år“ repræsenterer imidlertid med sine 44 afsnit illustreret med 86 tekstprøver en komprimeret sproghistorie, der er skrevet for læsere uden særlige forudsætninger.

Da „Dansk i tusind år“ blev genoptrykt i 2001, var man gået ind i det nye årtusinde. Det gav Allan Karker anledning til at revidere sin bog og udvide den med et nyt og afsluttende kapitel med titlen „Opsamling og fremblik“. Her udtrykker han bekymring for fremtidsudsigterne for det danske sprog, hvis det bliver uoverkommeligt for EU at tolke til samtlige medlemslandes sprog. Han advarer mod et sådant domænetab, der kan gøre dansk til et fattigere sprog, end det har været gennem de seneste tre hundrede år. Det er denne reviderede og udvidede udgave af „Dansk i tusind år“, som Modersmål-Selskabet nu har ladet genoptrykke uændret.

Genudgivelsen er fremtidssikret, så den både kan formidles som en elektronisk e-bog og som en trykt

print-on-demand publikation (dvs. at bogen først trykkes, når den bestilles, så boglager undgås). Dette forudsætter imidlertid, at publikationen foreligger digitaliseret, hvilket ikke var tilfældet, da „Dansk i tusind år“ blev udgivet i 1993 og 2001. Det har derfor været nødvendigt at bekoste en digitalisering. Konsul George Jorck og Hustru Emma Jorck's Fond, der tidligere har ydet økonomisk støtte til årbogsudgivelserne, har velvilligst ydet tilskud til genudgivelsen af „Dansk i tusind år“.

Copyright til den første udgave af „Dansk i tusind år“ tilhørte foruden forfatteren og Modersmål-Selskabet C.A. Reitzels Forlag A/S. Dette forlag er siden gået

konkurs i 2009, men forfatteren Allan Karker lever endnu som 89-årig i Aarhus og har givet sin tilladelse til genoptrykket. Han har samtidig afstået fra honorering for at kunne bidrage til at holde bogprisen så lav som mulig. Gerda Thastum Leffers, der som formand for Modersmål-Selskabet skrev forord til udgaverne i både 1993 og 2001, har som fortsat medlem af Modersmål-Selskabets bestyrelse udtrykt sin glæde over, at der nu sket et nyt genoptryk af „en af Selskabets helt store succeser – en pragtbog af ydre og indre“.

I Politiken den 12. januar sluttede Kirsten Rask sin anmeldelse af „Dansk i tusinde år“ med disse ord: „Bogen burde være obligatorisk læsning på gymnasierne og de sproglige uddannelser. Alt for mange professionelle sprogudøvere mangler det elementære begrebsapparat til at kunne tænke over og tale kvalificeret om sproget. Den historiske vinkel er kun en af mange indgange til sproget, men afgørende, hvis vi bevidst vil videreudvikle og opdatere modersmålet bedst muligt.“

Når stærke ord bliver udvandede

AF PETER GARDE

Det var en blandet fornøjelse at følge det nylige folketingsvalg, ikke kun fordi mit eget parti (Det konservative Folkeparti) forventedes at gå tilbage og gik tilbage, men også fordi valgkampen var præget af en sproglig forarmethed bl.a. ved, at enkelte oprindelig stærke ord gennem overvættes brug flød ud i brakvand. Et sådant ord var det af mange politikere med forkærlighed brugte „benhård“. Ordet er ganske vist noteret i von Aphelens ordbog fra 1759, men den uundværlige ODS har kun et enkelt citat fra Drachmann: *En Overkomplet* fra 1876, hvor romanens 16-årige „jeg“ kommer i slagsmål med en utiltalende musiker, „en lidt undersætsig, glatraget, smilende Fyr med Ansats til Embonpoint“; de falder begge med fortælleren nederst, „og Musikerens benhaarde Fingre klemte mig om Halsen“. Ikke sandt, en musiker, der er vant til at spille klaver, har benhårde fingre, et godt billede.

Da ordet dukker op igen i 1968, måske fra norsk eller svensk, jfr. *Nye ord i dansk 1955-1975*, har det den samme faretruende karakter. Den fløj i „partiet“, som ønskede en stærk partistruktur, blev kaldt „de benhårde“. Nogle talte om en gammel, benhård kommunist, andre om en benhård forretningsmand. En minister havde en benhård argumentation, og i et andet citat sagde Socialdemokratiet skarpt og benhårdt nej. Nu har ordet derimod mistet sin styrke og betyder ikke længere hård i betydningen barsk og ubønhørlig, men stærk og målrettet. De politikere – læseren kan selv sætte navne på – der vil overbevise vælgerne om, at hans/hendes parti vil tage fat på kriminaliteten eller dæmme op for flygtningestrømmen, udtaler med fast stemme, at vi har en benhård kriminalpolitik, henholdsvis udlændingepolitik. Opstår et nyt problem, som politikerne ikke før har haft opmærksomheden rettet imod eller måske snarere har håbet at kunne skubbe væk fra sig, får borgeren at vide, at politikerens parti går benhårdt løs på spørgsmålet. Et stærkt og lidt skræmmende ord er slidt op ved ukritisk betydningsudvidelse og kan faktisk ikke bruges mere.

Et andet ord, som har lidt en tilsvarende krank

skæbne, er verbet at „knokle“. ODS fortæller os, at dette dialektale ord både findes som transitivt og intransitivt verbum, mest på Fyn og Lolland-Falster. Transitivt betyder det at slå med knoerne, deraf ordet, men kun den intransitive version er gået over i det almindelige sprog, hvor det betyder at arbejde hårdt, uden håb om fremgang, således i et citat fra Jeppe Aakjær: *Vadmelsfolk* fra 1900, men også negativt om usolidariske kolleger, morakkere, som knokler mere end tilladeligt. Et herligt citat fra Anders Westenholz: „Jeg knokler røven ud af bukserne – og hvad beholder jeg? Ikke en skid!“ Også dette ord er indgået i politikernes sprog, hvor det entydigt bruges i rosende betydning. Den håndens arbejder, hvis stemme politikerens ønsker at vinde, roses for at „knokle“, når man blot mener, at han står tidligt op om morgenen, smører sin madpakke – af en eller anden grund altid leverpostejmadder – bringer børn i institution og derefter møder præcis til en normal arbejdsdag, som på ingen måde er et håbløst og hårdt arbejde som i det historiske „knokle“. Endnu mere hult lyder det, når politikerne karakteriserer sig selv og kalder sit eget arbejde „knokle“, men meget ville have sig frabedt at høre det kaldt håbløst. Igen et ord med en oprindelig stærk og rammende betydning, som nu er spoleret ved ukritisk og overdreven brug.

Måske var det en idé, hvis politikerne ikke rekrutterede deres taleskrivere fra DJØF, men fra Modersmål-Selskabet!

Peter Garde er fhv. dommer ved Hillerød kriminalret i årene 1983-2007 og med en række litterære værker bag sig. Omkring 1. oktober udkommer „Jura i operaens verden“, 552 sider der beskriver og analyserer alle former for juridiske optrin i 92 operaer.

De unges sprogbrug

AF GEORG SØNDERGAARD

Her i foråret var der i dagbladet Information en stor artikel om sproget, om den måde vi taler til hinanden på. Som det hed i underrubrikken *»Sproget er i forfald. Skældsord præger den offentlige debat, og udtalen halter. De unge taler bedre engelsk end dansk, og landets ældste ser forfærdet til, mens ungdommens omgang med ord undergraver modersmålet. For i gamle dage talte vi pænere. Meget pænere. Eller gjorde vi?«*

At myten om sprogets forfald lever i bedste velgående, er der ingen tvivl om. Man kan roligt sige at det er en holdning der altid har eksisteret. Mange opfatter det som udtryk for et holdningsskred i sproget. Men her skal man huske at det jo ikke er sproget men visse gruppers brug af sproget der har ændret sig. Det er altså stadig det samme sprog; men nogle bruger det anderledes end andre. Og sådan har det faktisk altid været.

Et område hvor der er sket tydelige forandringer, er ordforrådet. Her møder man i børn og unges sprog nedsættende tiltaleformer og skældsord som tidligere har været ganske utænkelige. Som eksempel nævnes i artiklen i Information udtryk som „møgluder“, „møgtøs“, „dumme slamfisse“ o.a. I den forbindelse er det aktuelt at nævne at tilsvarende nedsættende personbetegnelser altid har været en relevant del af ordforrådet i de danske dialekter.

Artiklen er baseret på tre eksperters bedømmelse af sproget i dag, en sprogforsker, en forskningschef og en psykolog.

Vi må bande i medierne i dag

Sprogforskeren gør opmærksom på generationsmodsatningen. Vi oplever at vi hører mere grimt sprog end det tidligere var tilfældet. *»Dels på grund af de nye medier, men også fordi de gamle mediers autoritet er faldet. Vi må bande i medierne i dag.«* Hvor ældre bruger kraftudtryk fra deres egen generation, har unge en anden slags som f.eks. „møgso“ og „møgluder“. I nu-

tiden kommer mange flere til orde i medierne. Det gælder ikke mindst de nye medier Facebook og Twitter, hvor man kan skrive næsten hvad som helst. *»Vi har fået et samfund, hvor man ikke skal holde noget tilbage. Man skal stå på sin ret og ikke finde sig i noget, men bare reagere så hurtigt som muligt.«*

Forskningschefen gør opmærksom på den sociale kontakt, dette at alle taler meget mere med hinanden end man gjorde tidligere og at den levende kontakt virker befordrende på sproglige ændringer. Det har haft betydning for vores brug af bandeord. Her er sket en tydelig liberalisering. Almindelige bandeord som „s’gu“ og „Fanden“ har i dag ikke samme karakter som tidligere. Hvis en siger „fandme“ i fjernsynet, kommer der næppe forargede breve til DR. Det gjorde der før i tiden. *»Ordet fucking for eksempel synes engelsktalende mennesker er ualmindeligt grimt. Det er ikke noget man må sige. Men i Danmark er det jo ikke sådan et ord; det betyder bare: „Øv, hvor er det træls“. Vi har lånt det af nogle andre og lagt en anden betydning i det.«*

Psykologen John Aasted Halse har skrevet bøger og artikler om børn og unges sprog. »De unge har naturligvis deres eget frisprog, men det fritager dem ikke for at lære at skelne mellem, hvem de taler til, og hvordan de taler. De skal vide, at det indtryk, vi får af hinanden, er baseret på vores måde at tale på« siger John Aasted Halse. Det gælder unges forhold til voksne og det gælder forholdet mellem piger og drenge indbyrdes. Piger omtales ofte med ringeagtende ord, »Pigerne skal ikke finde sig i konsekvent at blive kaldt en so og hele tiden blive omtalt som et sexobjekt. Det bliver de i sange, og det bliver de i klasseværelset. Det er ikke i orden«, siger han videre og understreger at forældre og lærere skal sige klart fra.

»Respekten for børn og unge ligger i, at vi accepterer deres sprog og sprogkoder, men respekten ligger også i at sige fra.«

Sprogdagen og Sprogprisen 2015

AF JØRGEN CHR. WIND NIELSEN

Mange deler den opfattelse, som Dansk Folkepartis kulturordfører Alex Ahrendtsen for nylig gjorde sig til katalysator for, nemlig at Dansk Sprognævn i langt højere grad får en normerende funktion i modsætning til nu, hvor opgaven er dokumenterende, analyserende og beskrivende. Dansk Sprognævn skal være smagsdommer for det danske sprog, kort fortalt. Retskrivningsordbogen har eksempelvis alene en normerende funktion for skriftsproget og gælder i princippet kun for offentlige myndigheder og institutioner.

Uanset hvad, et af mine personlige favoritudtryk, står det danske sprog øverst på dagsordenen på Sprogdagen '15 den 1. oktober kl. 16-19. Sprogdagen holdes med reference til Den Europæiske Sprogdag. Modersmål-Selskabet er, som tidligere, medarrangør.

Sprogdagen '15 byder på „Sprog til situationen, faglig inspiration og festlig prisoverrækkelse“ i Kulturstyrelsens lokaler i København. Det er et fagligt arrangement med masser af inspiration til at arbejde med sproget både i private virksomheder, på uddannelsesstederne og i den offentlige sektor. Ved prisoverrækkelsen udlever vi sprogroser til de bedste tekster i breve og e-mails, på hjemmesider og i sociale medier. Dagens ordstyrer er Tina Reichstein fra sprog- og kommunikationsvirksomheden Syntaksis. Sabine Kirchmeier-Andersen, direktør i Dansk Sprognævn, byder velkommen. Øvrige programpunkter er:

Begrebernes verden

Anmelderne forelsker sig i den nye begrebsordbog og jubler over det 1400 sider lange gloseskatkammer. Sanni Nimb, som er hovedredaktør for begrebsordbogen, tager os med på en rejse i, hvordan man kortlægger begrebernes verden, og giver smagsprøver fra den danske ordbibel.

Godt sprog fra kommunen

– veje til vellykket sprogarbejde

Københavns Kommunes vidensbase fik i 2014 sprogprisen.dk for at levere gode tekster til borgerne. Cecilia Schmidt Grodin, journalist og sprogkonsulent hos Københavns Kommune, fortæller om, hvordan kommu-

nen arbejder med skriveguide, inddragelse af organisationen og masser af statistik om brugeradfærd som de vigtigste ingredienser i at sørge for at borgerne får klar besked fra kommunen.

Sprog der afgør retssager

Kan dronningens nytårstale og barmfagre kvinder afgøre retssager? Advokat og partner Jacob Goldschmidt, Elmer og Partnere, causerer over oplevelser fra retssale, og hvordan sprog og retorik virker, når man skal procedere en sag. Jacob Goldschmidt er blandt de advokater i Danmark der har ført flest civile retssager, og han har arbejdet med at undervise aktører ved domstolene bl.a. i kommunikation og retssalens dynamik.

Sproget i de nye medier

Hvordan har de sociale medier ændret vores sprog? Hør bud fra seniorforsker Eva Skafte Jensen, Dansk Sprognævn, som især forsker i sprogforandring og grammatik. Desuden er hun meget interesseret i, hvordan sprogbrugerne bruger sproget i forskellige situationer.

I sprogtroldmandens værksted

Per Vers er et af de største navne indenfor rap og kendt som ordkunster, ordjonglør og sprogtroldmand, som spreder sproglæde overalt, hvor han kommer frem, uanset om han holder en båltale eller rapper for kræft-ramte unge. Per Vers fik Modersmål-Prisen i 2014. Man tilmelder sig hos Dansk Kommunikationsforening. Det koster kr. 200,- at deltage. Læs mere og tilmeld dig her <http://www.sprogprisen.dk/sprogdagen-15>

Den gode tekst behøver intet tilløb. Den læser sig selv. Tvinger dig fremad. Som en skræmt du løber ned af. Til du pludselig står i bunden med kun én ting i hovedet. Budskabet. Der måske ikke engang stod der, men bare sådan hang i luften. Som en pige på en gynges.

Fra hjemmesiden på PR-reklamebureauet Mensch, der er blandt de indstillede til Sprogprisen.

Modersmål-Selskabet indbyder

Til præsentation af Årbog 2015: **Hilseformer & høflighed**

Mandag den 30. november kl. 17-19 i Møstings Hus, Andebakkesti 5,
Frederiksberg

Traditionen tro præsenteres årets årbog på et møde, hvortil forfatterne inviteres for at uddybe og diskutere årbogens tema. Det er gratis at deltage, og alle er velkomne.

Læs mere på www.modersmaalselskabet.dk

Årbogen udsendes til alle Modersmål-Selskabets medlemmer inden udgangen af oktober, og årbogen kan fra 1. november købes for 100 kr.+porto 40 kr. hos Modersmål-Selskabets sekretariat.

– *Vi har vist ikke gået i skole sammen*, sagde Dronning Margrethe, da en ung journalist kom for skade at sige du til Majestæten ved pressekongressen før Dronningens 75-års fødselsdag i foråret. Situationen illustrerer, hvordan der fortsat høfligst bør være forskelle i tiltaleformen trods 60 års dansk du-reform. 14 forfattere belyser temaet „Hilseformer & høflighed“ fra alle vinkler i årets årbog.

Blandt bogens bidrag er „Vi snakkes“ ved professor Jørn Lund, instruktør Kaspar Rostrups gennemgang af teatrets hilseformer, aldringsforsker Henning Kirk om revolutionen i 1975 med sundhedssektorens obligatoriske du, efterfulgt af personlige du-erfaringer ved Poul (dus-med-dyrene) Thomsen. Militærhistoriker Hans Christian Bjerg gennemgår detaljerede regler for militære hilseformer, mens professor Johs Nørregaard Frandsen fortæller om H.C. Andersens fadæse, da han foreslog vennen Edv. Collin det gensidige Du. Journalist Bjørn Andersen (forfatter til bogen „Høflighed uden grænser“) fortæller historien om kampagnen og sprogkampen for at få danskerne til at forlade det europæiske du/De-system, mens Irina Bjørnø med sin russiske baggrund kommenterer de danske hilseformer.

Besøg Modersmål-Selskabet på BogForum

Fredag-søndag den 6.-8. november er der **BogForum i BellaCentret**.

Modersmål-Selskabet har som tidligere år sin egen stand

– i år C2-043 – hvor vi har gode messetilbud på vore bøger:

årets årbog **Hilseformer & høflighed** og den genoptrykte sproghistorie **Dansk i tusind år**.

Tidligere årbøger sælges meget billigt, og restoplæg af gamle årbøger uddeles gratis. Deltag i den traditionelle timekonkurrence, hvor der udtrækkes to vindere hver time! Ikke-medlemmer har mulighed for at få information om Selskabet og tilbud om medlemskab med messerabat. Kom forbi og få det flotte bogmærke **Vild med dansk**.

Åbningstiden er fredag kl. 10-19, lørdag og søndag kl. 10-18

– på gensyn!

AFSENDER
MODERSMÅL-SELKABET
Wind
Mylus Erichsens Allé 27
2900 Hellerup

Returneres ved varig adresseændring

B